

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ

*М. В. Савченко, д. е. н., професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса, m_savchenko@donnu.edu.ua, orcid.org/0000-0002-9063-3551,
О. О. Пізюк, Донецький національний університет імені Василя Стуса, piziuk.o@donnu.edu.ua*

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною базою проведення дослідження є напрацювання вітчизняних вчених, дані з урядових органів управління, зокрема Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національного банку України. Також було використано інформацію Міжнародного валютного фонду, сайту ЄС, Європейської Бізнес Асоціації. Результати отримані за рахунок застосування системи методів: метод логічного аналізу дозволив вибудувати логіку дослідження; структурний та статистичний аналіз динаміки застосовувались для оцінки приватних іноземних інвестицій в Україні за країнами ЄС та видами економічної діяльності; графічний метод – для наглядної візуалізації отриманих результатів дослідження; методи групування, табличний – для виділення, узагальнення даних та представлення результатів розрахунків; дедукції – для виокремлення окремих чинників, що впливають на інвестиційну привабливість України.

Результати. Статтю присвячено аналізу тенденцій надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну, зокрема з країн-учасниць ЄС. Розглянуто сутність прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Досліджено обсяг ПІІ в економіці України, надходження ПІІ (операції та залишки за інструментами) за країнами-інвесторами ЄС. Виявлено, які події вплинули на перевищення обсягу відтоку ПІІ над обсягом притоку у національній економіці. Також розглянуто та проаналізовано динаміку обсягів ПІІ (акціонерний капітал) у вітчизняній економіці, зокрема з країн ЄС, а також ПІІ (залишки за інструментами) в Україні за видами економічної діяльності. Охарактеризовано інвестиційну привабливість і виявлено основні негативні фактори впливу на інвестиційний клімат України.

Новизна. Надано оцінку сучасного стану прямого іноземного інвестування економіки України країнами ЄС. Обґрунтовано загальні тенденції залучення ПІІ в економіку України. Визначено перспективи подальшого розвитку інвестиційних відносин України з країнами ЄС.

Практична значущість. Аналіз динаміки обсягу приватних іноземних інвестицій в Україні дає можливість спрогнозувати тенденції надходжень в майбутньому, зокрема з країн ЄС. Також можна виявити країни-учасниці ЄС, які найбільше та найменше інвестують в нашу країну і як наслідок, розробити заходи щодо підвищення привабливості України для ПІІ з країн ЄС, оскільки вони є економічно та інноваційно розвиненими.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції (ПІІ), в Україну, країни ЄС, операції за інструментами, залишки за інструментами, акціонерний капітал, ПІІ за видами економічної діяльності, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми. Одним з пріоритетних завдань економічної політики України, протягом багатьох років незалежності, було залучення довгострокових іноземних інвестицій та активізація їхньої діяльності. Можна зазначити, що у сучасних умовах еко-

номічної, політичної та соціальної нестабільності формування сприятливого інвестиційного клімату є одним з ключових факторів забезпечення ефективної діяльності країни на довгостроковий період.

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у створенні умов для виходу з економічної кризи, впровадженні структурних змін в народному господарстві, сприяють розвитку технічного прогресу та підвищенню якісних показників господарської діяльності [1, с.112]. Варто зауважити, що залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), в основному здійснюється за участі транснаціональних компаній, частково компенсує дефіцит внутрішніх джерел фінансування розвитку різних галузей національної економіки, окремих проєктів, а також відкриває шлях на світові ринки товарів, капіталів та технологій. Доцільно зазначити, що надходження ПІІ є показником міжнародної привабливості приймаючої країни, ознакою якості інвестиційного клімату та ключовим показником конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку капіталу [2, с.55]. Варто згадати, що післявоєнна відбудова України, необхідність швидкого вступу України до ЄС свідчать про те, що успішне здійснення інвестиційної діяльності є ключовим фактором для забезпечення можливості інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що у подальшому сприятиме до підвищення конкурентоспроможності підприємств [3, с.39].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань прямих іноземних інвестицій в Україні присвячено наукові роботи О. Смагло [1], М. і В. Дихів [2], Н. Ковальчук [3], Чуницької І. та Нізельської М. [9], О. і Н. Савіцьких, О. Щур та інших. НБУ та Державна служба статистики (до 2019 р.) досліджують та публікують дані щодо ПІІ. Варто зазначити, що мало праць присвячених саме проблемі надходження ПІІ в Україну з країн-учасниць ЄС.

Слід згадати, що проблему інвестиційної привабливості досліджували економісти, зокрема: А. Гура, М. Жук, С. Коваленко, В. Федорова, Г. Фролова, Т. Венгуренко і В. Плахотнюк [4], Г. Грицаєнко, Т. Новикова та інші. Незважаючи на велику кількість праць на дану тематику, у зв'язку з розвитком світової економіки, позитивними та негативними змінами в національній економіці, проблема залучення ПІІ потребує подальших досліджень.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в аналізі тенденцій прямого інвестування в економіку України, зокрема з країн ЄС і обсягу іноземних інвестицій за галузевою структурою, інвестиційного клімату та привабливості країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до п.2 ст.1 ЗУ «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Слід зазначити, що ПІІ – довгострокове вкладення капіталу з метою набуття економічного інтересу та отримання підприємницького прибутку (доходу), що забезпечує контроль інвестора над об'єктом інвестування. Згідно із визначенням Мінфін України ПІІ – довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни (наприклад, з метою організації і будівництва підприємств). За визначенням МВФ, прямі іноземні інвестиції існують у тому випадку, коли іноземний власник володіє не менш ніж 25% статутного капіталу акціонерного товариства. На офіційному сайті ЄС зазначається, що тривалий інтерес між інвестором і підприємством офіційно вважається таким, якщо прямий інвестор володіє 10% або більше прав голосу в раді директорів або еквівалентом. Звернемо увагу, що прямі інвестиції можуть здійснюватися у формах: придбання неконтрольних і контрольних пакетів акцій, ліцензійні угоди з фірмами країн-реципієнтів, стратегічні альянси та спільні підприємства, створення власних дочірніх підприємств, філій і т. п. Також згадаємо, що ПІІ включають інструменти участі в капіталі та боргові інструменти. Виділяють чотири головних види ПІІ: у пошуку дешевих ресурсів, ринків, прибутковості, стратегічних можливостей.

Динаміку обсягів залучених прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом 2005–2022 рр. відображено на рис. 1. За статистичними даними НБУ, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2021 р. становив 65 746,8 млн дол. За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті НБУ, чистий приплив прямих іноземних інвестицій у 2022 р.

оцінено в 587 млн дол. (у тому числі реінвестування доходів – 655 млн дол.), що на 6 913

млн дол. (у тому числі реінвестування доходів – 4 900 млн дол.) (682,6%) більше, ніж у 2021 р. [6].

Рис. 1. Динаміка обсягів ПІІ в економіку України за 2005–2022 рр., млн дол.
Джерело: побудовано авторами на основі [5]

Найбільший відтік прямих іноземних інвестицій з України був зафіксований у 2020 році, що склав 868 млн дол., у зв’язку з поширенням пандемії COVID-19. Слід зауважити, що у 2008 р. (фінансово-економічна криза) зарубіжні інвестори вклали в економіку країни 10 913 млн дол. – найвищий показник. З рис. 1 видно, що різкий спад прямих іноземних інвестицій, які спрямовані в Україну, був у 2006, 2009, 2013–2015, 2020 і 2022 роках у порівнянні з попереднім роком. Наприклад, у 2013 р. обсяг ПІІ зменшився на 3902 млн дол. у порівнянні з 2012 р., у 2014 р. – на 4 089 млн дол. у порівнянні з 2013 р., а у 2022 р. – 5 849

млн дол.. у порівнянні з 2021 р. Можна зазначити, що період з 2016 р. по 2019 р. можна вважати успішним, оскільки в Україну залучали не менше 3 692 млн дол. на рік. Варто звернути увагу, що попри агресію росії, військові дії на Донбасі з 2014 р., вдавалося тримати в Україні на відносно стабільному рівні економічну ситуацію та реалізовувати важливі проекти та реформи [2, с.56].

У табл. 1 представлена структура надходжень ПІІ (операції та залишки за інструментами) в Україну за країнами-інвесторами ЄС.

Таблиця 1

Розподіл надходжень ПІІ (операції та залишки за інструментами) в Україну за країнами-інвесторами ЄС за 2019–2021 рр., млн дол.

№ з/п	Країна	Прямі іноземні інвестиції (операції за інструментами) в Україну			Прямі іноземні інвестиції (залишки за інструментами) в Україну		
		2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	Австрія	121,1	41,7	167,8	1496,1	1671	1947,1
2	Бельгія	18,7	7,6	28,2	77,4	87,1	108,7
3	Болгарія	13,5	18,8	12	89,7	92	112,9
4	Греція	1,3	-9,7	3,6	41,5	36,5	38,4
5	Данія	84,9	16,2	47,3	288,4	338,5	351,6
6	Естонія	83,2	15,2	58,3	178,9	189,3	209,8
7	Ірландія	2,5	13,2	107,3	28,4	44,6	152,9

8	Іспанія	77,6	-80,2	-63,7	217,8	149,7	103,9
9	Італія	-6,7	9,5	42,3	374,7	347,8	404,5
10	Кіпр	2661	-910	1674,4	17734,1	16481,5	20846,3
11	Латвія	-25,9	-7,6	21,8	76,7	107,3	128,7
12	Литва	20,8	1,6	11,3	246	210,9	223,3
13	Люксембург	185,1	214,5	321,1	830,6	1265,7	1567,8
14	Мальта	2,4	3	10	68,6	755,6	762,4
15	Нідерланди	589	-266,3	1435,2	11686,3	9855,1	14212,1
16	Німеччина	93,3	-299,5	695,3	2505	2321,7	3012,7
17	Польща	211,2	129,3	227,9	925,6	910,6	1200,5
18	Португалія	-0,6	-2,5	-	9,9	9,6	14,3
19	Румунія	2,5	-	3	19,6	21,8	28,4
20	Словаччина	46	22,7	76,6	191,1	211,5	289,8
21	Словенія	-10,2	-3	-	69,5	62,8	64,2
22	Сполучене Королівство ВБ та Пн Ірландії	177,8	-	-	2724,4	-	-
23	Угорщина	190,6	85,8	128	379,8	395,2	494,6
24	Фінляндія	-0,3	12	15,2	98	97,9	139,3
25	Франція	161,4	112,5	177,2	1149,9	1038,1	1315,8
26	Хорватія	2,4	-2,3	-	5,2	4,6	8,1
27	Чехія	-3,9	27,3	73,9	175,2	193,6	270,2
28	Швеція	127,6	31,5	160,9	591	579	724,9

Джерело: складено авторами на основі [6]

Слід зазначити, що ПІІ (операції за інструментами) з країн ЄС в Україну у 2019 р. становили 4826,3 млн дол., у 2020 р. – 834,7 млн дол., а в 2021 р. – 5443,9 млн дол.. ПІІ (залишки за інструментами) у 2019 р. склали 42 279,4 млн дол., у 2020 р. – 37 479 млн дол., а в 2021 р. – 48 733,2 млн дол.. За табл. 1 можна визначити, що найбільшими країнами-інвесторами за ПІІ (операції за інструментами) у 2019 р. були Кіпр (55,14%), Нідерланди (12,2%), Польща (4,38%), Угорщина (3,95%), Люксембург (3,84%), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (3,68%), Франція (3,34%), Швеція (2,64%), Австрія (2,51%) та Німеччина (1,93%). У 2020 р. найбільшу частку в даній структурі займали Кіпр (109%), Німеччина (35,88%), Нідерланди (31,9%), Іспанія (9,61%) та Греція (1,16%). У 2021 р. можна виділити таких найбільших країн-інвесторів, як Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Люксембург (5,9%), Польща (4,19%), Франція (3,26%) та Австрія (3,08%). До найменших надходжень ПІІ (операції за інструментами) з країн ЄС в Україну в 2019 р. можна віднести

прямі інвестиції з Латвії (-0,54%), Словенії (-0,21%), Італії (-0,14%), Чехії (-0,08%), Португалії (-0,01%), Фінляндії, Греції (0,03%), Хорватії (0,05%), Мальти. У 2020 р. – Люксембург (-25,7%), Польща (-15,5%), Франція (-13,48%), Угорщина (-10,28%), Австрія (-5%), Швеція (-3,77%), Чехія (-3,27%), Словаччина (-2,72%). У 2021 р. – Іспанія (-1,17%), Румунія (0,06%), Греція, Мальта (0,18%), Литва (0,21%), Болгарія, Фінляндія (0,28%).

Варто зауважити, що найбільшими країнами-інвесторами ПІІ (залишки за інструментами) в економіку України в 2019 р. були Кіпр (41,95%), Нідерланди (27,64%), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (6,44%), Німеччина (5,92%), Австрія (3,54%), Франція (2,72%), Польща (2,2%). У 2020 р. лідируючі позиції займали Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Австрія (4,46%), Люксембург (3,38%), Франція (2,77%), Польща (2,43%) та Мальта (2%). У 2021 р. за ПІІ (залишки за інструментами) найбільші частки склали такі ж країни ЄС

як у 2020 р. Найменші позиції в даному розподілі у 2019 р. зайняли Хорватія (0,01%), Португалія (0,02%), Румунія (0,05%), Ірландія (0,07%), Греція (0,1%), Мальта (0,16%), Словенія та Латвія (0,18%). У 2020 р. перші п'ять країн-інвесторів згаданих вище та Словенія (0,17%), Бельгія (0,23%), Болгарія (0,25%), Фінляндія (0,26%) мають найменші

питомі ваги в досліджуваній структурі. У 2021 р. до цього переліку додаються Іспанія (0,21%), Латвія (0,26%).

На рис. 2 відображена зміна обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в Україні, зокрема з країн ЄС, за період 2005–2021 рр.

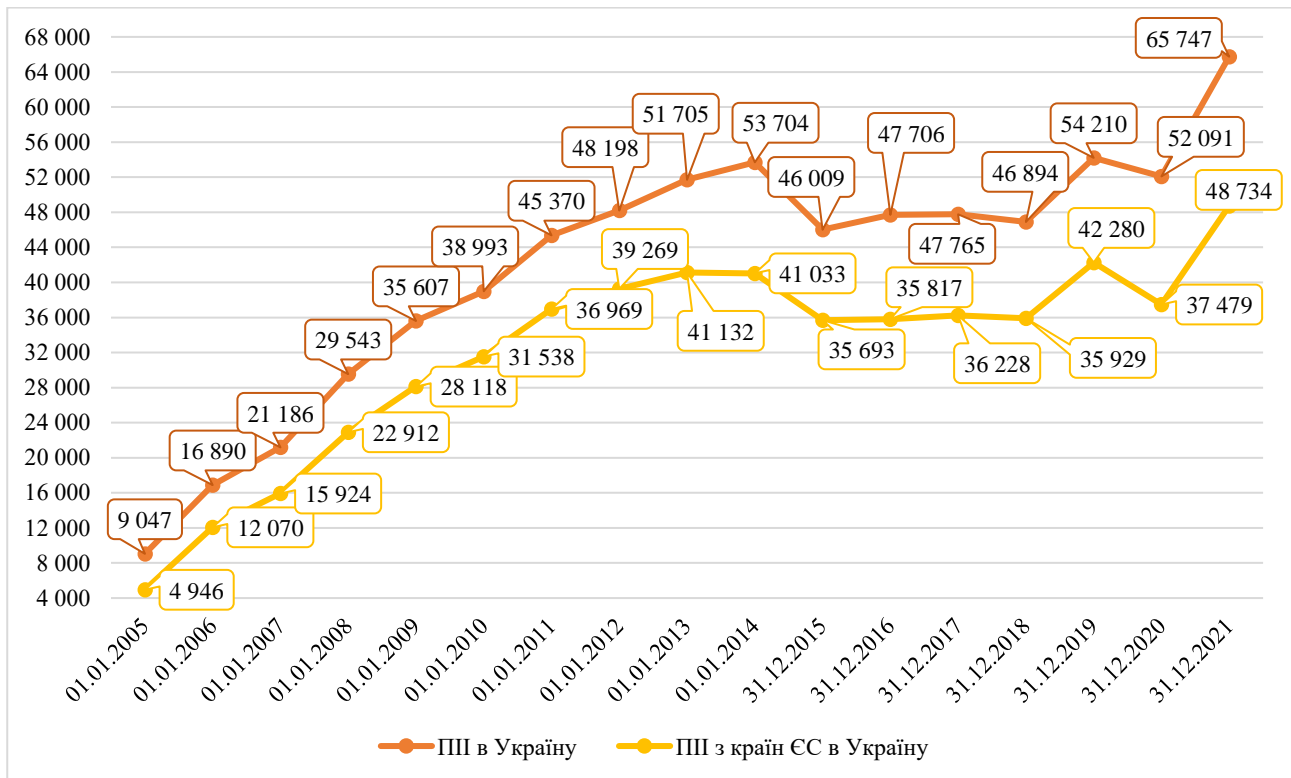

Рис. 2. Динаміка обсягів ПІІ (акціонерний капітал) в економіку України та ПІІ з країн ЄС за 2005–2021 рр., млн дол.

Джерело: побудовано авторами на основі [6, 7]

Аналізуючи рис. 2, можна зазначити, що обсяги ПІІ (акціонерний капітал) протягом 2005–2014 рр. зростали, а у 2015 р. зменшилися на 7694,6 млн дол. (14,3%) у порівнянні з 2014 р. Причиною даної тенденції є воєнні дії на сході України. На кінець 2018 та 2020 рр. також спостерігається спад ПІІ, у зв'язку з пандемією COVID-19, яка нашкодила економікам країн всього світу. Доцільно зауважити, що протягом досліджуваного періоду прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України займають найбільшу частку в загальному обсязі ПІІ.

Розглянемо розподіл ПІІ (залишки за інструментами) у вітчизняній економіці за основними видами економічної діяльності (див. табл. 2). Аналізуючи іноземні інвестиції

за видами діяльності, треба зазначити, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Дані табл. 2 свідчать, що прямі іноземні інвестиції в Україні спрямовуються переважно у промисловість (37,6–43,7%), зокрема у переробну (23,7–26,3%), в оптову та роздрібну торгівлю та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (14–15,9%) – там, де швидко з'являються нові товари, змінюється асортимент, швидко окупаються витрати та невисокі комерційні ризики, в операції з нерухомим майном (7,7–10,5%), у фінансову та страхову діяльність (8,4–9,6%) – не потребує довгострокових капіталовкладень і освоєння нових технологій, у добувну промисловість і розроблення кар'єрів (7,3–13,1%).

Таблиця 2

Динаміка ПІІ (залишки за інструментами) в Україні за основними видами економічної діяльності станом на 31.12.2018–2021 рр.

ВЕД та показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	млн дол.	у %	млн дол.	у %	млн дол.	у %	млн дол.	у %
Сільське, лісове та рибне господарство	1579,3	3,4	1489	2,7	1638,2	3,1	3004	4,6
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		-90,3		149,2		1365,8	
<i>Темп приросту, %</i>	X		-5,7		10,0		83,4	
Промисловість	17622,9	37,6	21903,5	40,4	20424,5	39,2	28747,5	43,7
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		4280,6		-1479		8323	
<i>Темп приросту, %</i>	X		24,3		-6,8		40,8	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3408,7	7,3	5219,1	9,6	4371,8	8,4	8608,1	13
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		1810,4		-847,3		4236,3	
<i>Темп приросту, %</i>	X		53,1		-16,2		96,9	
Переробна промисловість	12326,5	26,3	13192,3	24,3	12361,4	23,7	15711,3	24
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		865,8		-830,9		3349,9	
<i>Темп приросту, %</i>	X		7,0		-6,3		27,1	
Будівництво	919,7	2	885,3	1,6	1029,4	2	1169,9	1,8
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		-34,4		144,1		140,5	
<i>Темп приросту, %</i>	X		-3,7		16,3		13,6	
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6815,3	14,5	7582,3	14	8271,2	15,9	10188	15,5
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		767		688,9		1916,8	
<i>Темп приросту, %</i>	X		11,3		9,1		23,2	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1642,5	3,5	2151,4	4	1902,9	3,7	2171,7	3,3
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		508,9		-248,5		268,8	
<i>Темп приросту, %</i>	X		31,0		-11,6		14,1	
Інформація та телекомунікації	2662,6	5,7	2954,1	5,4	2955,4	5,7	2910,4	4,4
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	X		291,5		1,3		-45	
<i>Темп приросту, %</i>	X		10,9		0,0		-1,5	

Фінансова та страхова діяльність	3943,1	8,4	5226,8	9,6	4834,2	9,3	5945,4	9
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	<i>X</i>		1283,7		-392,6		1111,2	
<i>Темп приросту, %</i>	<i>X</i>		32,6		-7,5		23,0	
Операції з нерухомим майном	4908,3	10,5	5355,3	9,9	4923,4	9,5	5031,1	7,7
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	<i>X</i>		447		-431,9		107,7	
<i>Темп приросту, %</i>	<i>X</i>		9,1		-8,1		2,2	
Професійна, наукова та технічна діяльність	1924,6	4,1	2310	4,3	1779,2	3,4	1810,7	2,8
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	<i>X</i>		385,4		-530,8		31,5	
<i>Темп приросту, %</i>	<i>X</i>		20,0		-23,0		1,8	
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1573,7	3,4	883,2	1,6	809,8	1,6	994	1,5
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	<i>X</i>		-690,5		-73,4		184,2	
<i>Темп приросту, %</i>	<i>X</i>		-43,9		-8,3		22,7	
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	82,8	0,2	146,5	0,3	159,5	0,3	200,5	0,3
<i>Абсолютний приріст, млн дол.</i>	<i>X</i>		63,7		13		41	
<i>Темп приросту, %</i>	<i>X</i>		76,9		8,9		25,7	
Усього, млн дол.	46894,2		54209,6		52091,4		65746,8	

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [6]

Можна побачити, що протягом 2018–2021 рр. спостерігається зміна (збільшення/зменшення) частки ПІІ у вище згаданих економічних діяльностей, тобто інвестиції або лише зростають/спадають, або періодично збільшуються, а потім зменшуються. Варто зазначити, що найменше ПІІ залучають у охорону здоров'я (0,2–0,3%), освіту, будівництво (1,6–2%), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (1,5–3,4%), сільське господарство (2,7–4,6%) і так далі. Доцільно зауважити, що незважаючи на інвестування у високоприбуткові галузі економіки, зміцнення конкурентних позицій України на світових ринках не відбувається.

Спостерігається зменшення прямих іноземних інвестицій у 2019 р. в сільському

господарстві на 90,3 млн дол. (5,7%), будівництві – 34,4 млн дол. (3,7%), діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 690,5 млн дол. (43,9%) у порівнянні з 2018 р. Також у 2020 р. відбувся спад ПІІ у промисловості на 1479 млн дол. (6,8%), зокрема в добувній – 847,3 млн дол. (16,2%), переробній – 830,9 млн дол. (6,3%), в сфері транспорту та поштової і кур'єрської діяльності – 248,5 млн дол. (11,6%), у фінансовій та страховій діяльності – 392,6 млн дол. (7,5%), в операціях з нерухомим майном – 431,9 млн дол. (8,1%), у професійній та науковій діяльності – 530,8 млн дол. (23%), у сфері адміністративного обслуговування в порівнянні з 2019 р. У 2021 р. спостерігається зниження на 45 млн дол. (1,5%) зарубіжного

інвестування в сферу інформації та телекомунікацій.

Рівень інвестиційної привабливості є важливим показником інвестиційного клімату країни. Інвестиційна привабливість – це інтегральний показник, що відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестиційного клімату країни. Слід згадати, що на інвестиційну привабливість впливають: сис-

тема оподаткування, підтримка з боку держави пріоритетних інвестиційних проєктів, захист прав власності та гарантування повернення коштів, система захисту інвесторів та інше. Європейська Бізнес Асоціація з 2008 р. розраховує даний індекс, враховуючи 5 аспектів інвестиційного клімату. На рис. 3 представлена динаміка індексу інвестиційної привабливості України.

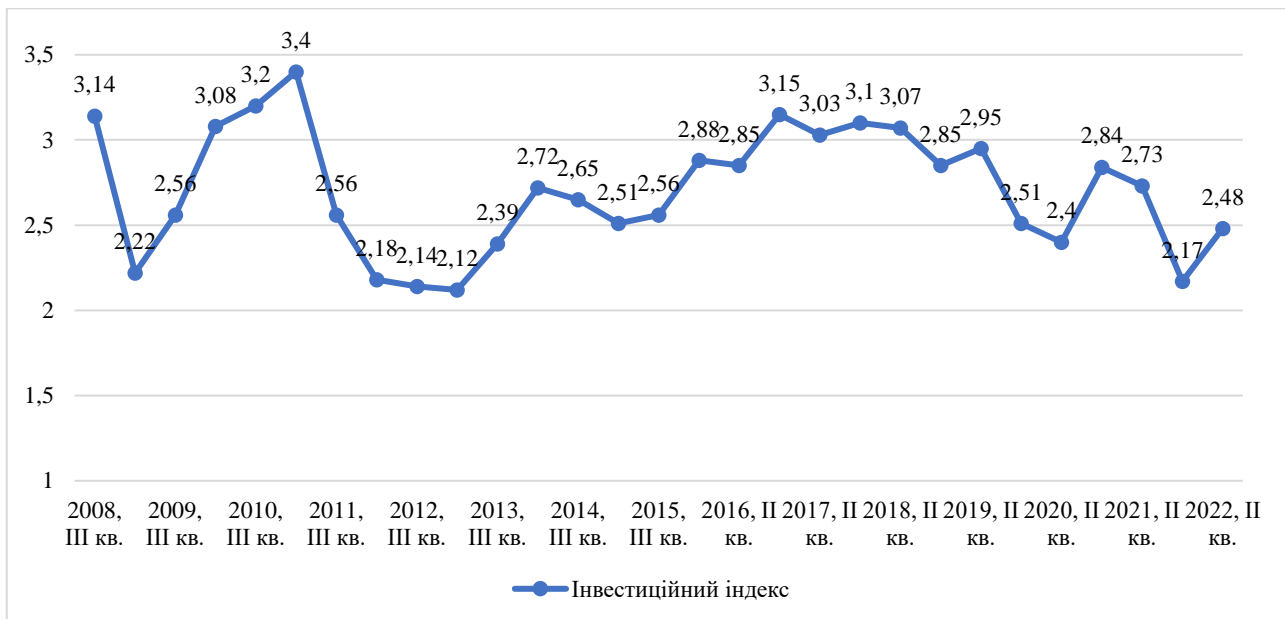

Рис. 3. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2008–2022 рр. по кварталах
Джерело: побудовано авторами на основі [8]

Протягом досліджуваного періоду показник характеризував, що ставлення бізнесу в Україні негативне (1–3 б.). За рис. 3 Найбільше значення інвестиційного індексу було зафіксовано 3 кв. 2011 р. (3,4 б.), потім спостерігаємо спад до 1 кв. 2013 р. (2,12 б.). Далі відбувається зростання показника до 3 кв. 2013 р., а у 4 кв. 2013 індекс становив найменше значення за 2008–2022 рр. – 1,81 б. Це пояснюється початком Євромайдану, відмовою України від підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, політичною нестабільністю, дефіцитом бюджету та ризиком падіння гривні. У 1 кв. 2014 р. індекс підвищився до 2,72 б., експерти вважали, що позитивними змінами були можливість відкритого діалогу між владою та суспільством, очікування активних дій Уряду по подоланню економічної кризи та корупції в Україні [8]. Потім показник, то йшов на спад, то на зростання. Варто згадати, що під час активної фази пандемії Covid-19 індекс знижувався до 2,4 балів. У 1 кв. 2022

інвестиційний індекс був найменший (2,17 б.) після 4 кв. 2013 р. Головною причиною цього був початок повномасштабної війни росії проти України.

Слід зауважити, що показник дещо відновився у 2 кв. 2022 р. – до 2,48 б., що співставно зі значеннями 2020 року під час активної фази пандемії Covid-19. Половина топ-менеджерів вважають інвестиційний клімат скоріше несприятливим. За опитуванням ЄБА, 63% компаній збираються інвестувати в Україну навіть у воєнний час. Водночас тільки 17% вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну. Також у 2022 р. серед небагатьох позитивних змін бізнес-лідери найвище оцінили надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, скасування мит і квот на український експорт та «транспортний безвіз» з ЄС [8].

Висновки. Україна за період своєї незалежності так і не створила сприятливого інвестиційного клімату [4, с.109]. Порівнюючи

з іншими країнами, накопичені запаси прямих іноземних інвестицій в Україні значно менше. Їхній приплив стримується, з-поміж іншого, високим рівнем корупції, слабкою судовою системою, тіньовою економікою. Ще негативний вплив на залучення ПІІ в Україну мають: нестабільність економічної та політичної ситуації, податкова політика, недосконалість законодавства, проблеми в управлінні держави, нерозвиненість внутрішнього та фондового ринків, недостатньо ефективного використання потенціалу банківської системи, попри високу прибутковість, для забезпечення фінансової підтримки реального сектору. Варто зауважити, що фактично інвестиції з Кіпру, Нідерландів та інших офшорних країн є коштами, вилученими з бюджету України, заробленими через несплачені податки та корупції [9, с.121]. Спостерігаються такі тенденції, як надходження в економіку України більшості ПІІ з країн ЄС, у структурі ПІІ у 2021 р. найбільшу частку склали реінвестовані доходи іноземних інвесторів (повернений капітал, що раніше був нелегально виведений з України). Слід згадати, що у 2015 і 2020 рр. обсяг відтоку ПІІ значно перевищував обсяг притоку.

Підсумовуючи вище наведене, можна дійти висновку, що варто поліпшувати інвестиційний клімат України для країн ЄС, шляхом зменшення негативного впливу чинників, які були зазначені вище, зокрема переглядом законодавства та внесенням змін згідно з стандартами ЄС, проведенням судової та антикорупційної реформ, створенням інноваційних зон, припиненням військових дій на території країни, розвитком спеціальних програм рефінансування, дерегуляцією підприємницької діяльності, підвищенням конкурентоспроможності галузей, які на даний момент малорозвинені і так далі.

Література

1. Смагло О.В. Іноземні інвестиції в Україні: національний аспект. *Наук. журн. «Інтелект XXI»*. 2019. №2. С. 111-114. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27359.pdf>
2. Диха М.В. і Диха В.В., Зима В.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан, тенденції та перспективи залучення. *Наук. вісн. ІФНТУНГ*. Івано-Франківськ. 2022. №2 (26). С. 53-64. URL: <http://surl.li/hnjnr>
3. Ковальчук Н.О. Прямі іноземні інвестиції в Україну в умовах інтеграції до Європейського Союзу.

Наук. журн. «Бізнес Інформ». Харків. 2023. № 3. С. 38-42. URL: <http://surl.li/hnjpz>

4. Венгуренко Т.Г., Плахотнюк В.В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Наук. журн. «Бізнес Інформ»*. Харків. 2020. № 4 (507). С. 103-111. URL: <http://surl.li/hrzno>

5. Прямі іноземні інвестиції (2002-2022). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

6. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>

7. Зовнішньоекономічна діяльність. *Держ. служб. стат. України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Інвестиційний індекс. *Європ. Бізн. Асоц.* URL: <http://surl.li/hsavm>

9. Чуницька І.І., Нізельська М.А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. *Наук. журн. «Приаз. Екон. Вісн.»*. Клас. прив. унів. 2019. Вип. 3(14). С. 118-122. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/22.pdf

References

1. Smaglo, O.V. (2019). Inozemni investytsii v Ukraini: natsionalnyy aspekt. «Intelekt XXI», (2), 111-114. Retrieved from <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27359.pdf>

2. Dykha, M.V., Dykha, V.V., & Zyma, V.M. (2022). Priami inozemni investytsii v ekonomitsi Ukrainy: stan, tendentsii ta perspektyvy zaluchennia. *Naukovyy visnyk IFNTUNH, Ivano-Frankivsk*, 2(26), 53-64. Retrieved from <http://surl.li/hnjnr>

DOI: 10.31471/2409-0948-2022-2(26)-53-64

3. Kovalchuk, N.O. (2023). Priami inozemni investytsii v Ukrainu v umovakh intehratsii do Yevropeyskoho Soiuzu. «Biznes-Inform», (3), 38-42. Retrieved from <http://surl.li/hnjpz>

doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-38-42

4. Venhurenko, T.H., & Plakhotniuk, V.V. (2020). Analiz investytsiynoi pryvablyvosti Ukrainy. «Biznes-Inform», 4(507), 103-111. Retrieved from <http://surl.li/hrzno>

<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-103-111>

5. Priami inozemni investytsii (2002-2022). *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

6. Statystyka zovnishnioho sektoru. *Natsionalnyy bank Ukrainy*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>

7. Zovnishnioekonomichna diialnist. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Investytsiynyy indeks. *Yevropeyska Biznes Asotsiatsiia*. Retrieved from <http://surl.li/hsavm>

9. Chunyaitska, I.I., & Nizelska, M.A. (2019). Priami inozemni investytsii V Ukrainu: problemy ta shliakhy ikh vyrishennia. «Pryazovsky ekonomichnyy visnyk», Issue 3(14), 118-122. Retrieved from http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/22.pdf

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS FROM THE EUROPEAN UNION IN THE
ECONOMY

OF UKRAINE: CURRENT STATE AND TRENDS OF INVOLVEMENT

M. V. Savchenko, D.E., Professor, O. A. Piziuk, Vasyl Stus Donetsk National University

Methods. The theoretical and methodological basis of the research is the work of domestic scientists, data from government agencies, in particular the Ministry of Finance of Ukraine, the State Statistics Service of Ukraine, the National Bank of Ukraine. Information from the International Monetary Fund, the EU website, and the European Business Association was also used. The results were obtained using a range of methods: the method of logical analysis made it possible to develop the logic of the research; structural and statistical analysis of dynamics was used to evaluate private foreign investments in Ukraine by EU countries and types of economic activity; graphic method – for visualization of the obtained research results; grouping methods, tabular – for selection, generalization of data and presentation of calculation results; deduction – to highlight certain factors affecting the investment attractiveness of Ukraine and others.

Results. The article is devoted to the analysis of trends in foreign direct investment inflows to Ukraine, in particular from EU member states. The essence of direct foreign investments is considered. The volume of FDI in the economy of Ukraine, FDI inflows (operations and balances under instruments) by EU investor countries were studied. It was revealed what events influenced the excess of FDI outflows over inflows in the national economy. The dynamics of the volume of FDI (share capital) in the domestic economy, in particular from EU countries, FDI (residues on instruments) in Ukraine by types of economic activity were also considered and analyzed. The investment attractiveness is characterized and the main negative factors influencing the investment climate of Ukraine are identified.

Novelty. An assessment of the current state of direct foreign investment in the economy of Ukraine by EU countries is provided. The general trends of FDI attraction in the economy of Ukraine are substantiated. Prospects for the further development of Ukraine's investment relations with EU countries have been determined.

Practical value. The analysis of the dynamics of the volume of private foreign investments in Ukraine makes it possible to predict the trends of future inflows, in particular from the EU countries. It is also possible to identify EU member states that invest the most and the least in our country and, as a result, develop measures to increase Ukraine's attractiveness for FDI from EU countries, since they are economically and innovatively developed.

Keywords: foreign direct investment (FDI), in Ukraine, EU countries, transactions by instruments, balances by instruments, equity capital, FDI by types of economic activity, investment climate, investment attractiveness.

Надійшла до редакції 05.05.23 р.